

Intervju med Willy Haugli

7. oktober 2008

Du engasjerte deg i universitetssaken før du ble universitetsdirektør?

Jeg hadde en samtale med Johan Ruud, som fikk en vesentlig rolle i det tidlige arbeidet for et nordnorsk universitet, på Kirkeristen i Oslo. Da sa han at noe måtte gjøres for å skaffe midler for å arbeide fram universitetsideen. Jeg spurte han om vi skulle prøve å få nedsatt ei arbeidsgruppe. Men før noe mer skjedde, traff jeg Odd Berg og fortalte han om Johan Ruuds utspill. Dette var på slutten av 60-tallet. Jeg sa at Ruud hadde utfordret oss til å skaffe midler, men at ingen gjorde noe med det. Odd Berg spurte hva vi kunne gjøre. «Skal vi gå rundt med hatten, eller skal jeg gi et beløp som kan være et grunnlag for å opprette pressgrupper?» Jeg la ikke skjul på at jeg syntes dette hørt svært fornuftig ut for å få framdrift i saken. Jeg ba Odd Berg stille som vilkår for å gi 250.000 at Tromsø kommune ga et like stort beløp. Det gjorde kommunen. Dermed hadde vi sikret oss 500.000 kroner som vi kunne bruke til å etablere og finansiere pressgrupper som ikke minst kunne drive lobbyarbeid i Oslo.

Du kjente Tromsømiljøet godt?

Ja, jeg var godt kjent i byen, kjente mange mennesker, ikke minst Odd Berg. Og de 500.000 kronene fra han og kommunen ga oss det økonomiske grunnlaget vi trengte, ikke bare for å kunne sende folk til Oslo, men også for å betale rekrutter som var interessert i stillinger. Vi kunne jo ikke finansiere reiser til folk over statsbudsjettet som skulle opp og se på forholdene før de evt. søkte seg nordover. Vi hadde de midlene som gjorde at vi kunne si: «Kom igjen, ta med dere familien. Vi betaler».

Du hadde gode kontakter i Oslo også?

Ja, ikke minst ekspedisjonssjef Enevald Skadsem. Han var en fenomenal fyr. Han ga oss tidlig i oppstarten et klarsignal om at dette skulle vi styre med departementets støtte. Vi skrev innstillingene som gikk til Kirke- og undervisningskomiteen i Stortinget, ledet av Per Karstensen, AP fra Rana. Vi to ble nært knyttet til hverandre, selv om jeg ikke kjente han noe særlig fra før. Han var i likhet med Skadsem og Omholt en suveren støttespiller i alt vi foretok oss. De sa at vi kunne få alt vi ønsket

<http://doi.org/10.7557/15.4359>

oss, bare vi formulerte oss rett. Så skrev vi da alle utkastene til innstillingene for Stortinget, formulerte dem slik som vi ønsket å ha det. Men utgangspunktet var jo den fantastiske provisorieplanen som Hjort skrev da han ble oppnevnt som leder av interimsstyret. Her beskrev han grundig hva som måtte til for å bygge opp et fullverdig universitet i Tromsø. Han lanserte et prosjekt som ville koste 500 millioner eller noe sånt.

Vi hadde noen veldig spennende møter etter at Hjort hadde laget det første utkastet. Hjort forutsatte en viss sikkerhet for å få innfridd sine ønsker for å være med videre. Og han fikk en fantastisk støtte av Skadsem. For, som han sa, det er jo vår forpliktelse å få noe ut av Stortingets vedtak fra mars 1968 om å etablere Universitetet i Tromsø. Det skal Gud vite at de gjorde.

Hjort hadde stipulert startkostnadene til 500 millioner og et nytt sykehus til 500 millioner. Vi fikk besøk av statsminister Borten og presenterte disse summene og lurte på om han kanskje syntes at det hørtes forskrekkende ut. Men han lot seg ikke skremme av slike tall. Han var mer bekymret for driftsutgiftene. Per Borten var en svært god støttespiller. Som statsminister ønsket han vel å etterlate noen spor. Han var veldig positiv. Under Tromsø-besøket ba Borten Hjort om å komme og presentere planene for hele regjeringen. Vi måtte ha et dokument å legge fram som ikke skulle være mer enn fire til seks sider. Dokumentet ble på åtte sider og hadde et vedlegg på 112. Dette var den såkalte provisorieplanen.

Dette skjedde etter at du var på plass som direktør?

Da var jeg nok blitt direktør, ja. Hjort og Omholt oppsøkte meg først på mitt kontor i Fylkesbygget og spurte meg om jeg ville være direktør for Universitetet. «Nei,» svarte jeg. «Jeg har ikke noe greie på universitet». «Det er bare bra,» sa de. «Vi kan universitet, du kan administrasjon, og det er en administrator vi har bruk for».

Hjort og Omholt mente det var bruk for en mann som var lokalkjent, en som hadde kontakter med både myndigheter og næringsliv. Jeg hadde på det tidspunktet en sentral stilling hos fylkesmannen som fylkeskontorsjef.

Min lokalkunnskap kom godt med når den store horden av radikale studenter kom inn. Det var jeg som hadde støtten fra folket. De ytterliggående studentene prøvde å bygge opp et slags politisk enevelde. Det politiske presset var intenst, og aksjonistene tok sterke virkemidler i bruk. Det var tøft. Da er det berettiget å hevde at jeg hadde bruk for en jernvilje.

Du og Hjort samarbeidet godt?

Ja, vi hadde en krystallklar forståelse av arbeidsdeling. Og det er jo slik at en styreformann i et styre ikkje har noen myndighet ut over den som kommer fra selve styret. Hjort hadde forståelse for det. Jeg kunne uansett ikke gjøre noe som Hjort påla meg å gjøre, dersom det kostet penger. Anvisningsmyndigheten var det direktøren som hadde. Slik var systemet. Svært mange, både ordførere og styreformenn, tror det er de som er sjefer. Det er klart de har innflytelse og autoritet. Og det er veldig viktig at det er godt samarbeid mellom administrasjonen og styret.

Til det første styret, Interimsstyret, hadde Hjort plukket ut alle de 12 medlemmene. Dette var et flott organ, sammensatt av folk fra alle kanter. Jeg så tidlig hvilke dyktige folk som var plukket ut. Det var ikke minst verdifullt at disse medlemmene hver for seg hadde sine kontakter i de forskjellige departementene. Etter at Hjorts forslag på styremedlemmer var sendt Regjeringen, ringte Per Borten til Hjort og spurte om han kunne finne plass for en kjenning av statsministeren, nemlig professor Harald Skjærvold på Norges Landbrukshøgskole. Dette forslaget var det uproblematisk for Hjort å ta til følge. Det skulle vise seg å være en svært klok beslutning. Statsministerens dør sto nemlig alltid åpen for Skjærvold. Vi innså snart at når det var saker vi ville ha gjennomført raskt, måtte vi gå gjennom Skjærvold.

Samfunnsviteren Knut Dahl Jakobsen var også en super støttespiller i styret og formulerte hva vi skulle gå inn med. Han var en fenomenal kraft. Olav Holt, som ble rektor etter Hjort, var for øvrig i slekt med Omholt. Det var veldig viktig. Statsråd Kjell Bondevik var også var en sterk fyr. Det var han som skar igjennom og sto bak stortingsvedtaket 28. mars 1968.

Dere møtte hele regjeringen?

Ja, vi tre, Hjort, Egil Arnesen og undertegnede. Hjort presenterte planene på de avtalte 23 minutter. Og det gjorde han på en så flott og overbevisende måte at det helt klart gjorde inntrykk på statsrådene. Borten ville høre finansministeren, professor Ole Myrvolls, mening. Han la ikke skjul på at han som finansminister fant dette bekymringsfullt, men som professor innså han at dette var eneste måten dette kunne gjøres på. Nå visste vi at det gikk rett vei.

Tomtestriden.

Det eneste som kunne ha ødelagt hele tegninga, var tomtesaken. Den skapte konflikter. Det var jo krefter i gang der som opptrådte på en helt uspiselig måte. Saka ble preget av at sterke private næringsinteresser

var inne i bildet. En meget innflytelsesrik person eide 15 mål av alternativ 1 på Sør-Tromsøya som skulle brukes til boligtomter. Det var stortingsmann Helge Jakobsen som fra Stortingets talerstol argumenterte mot dette alternativet.

Innenfor de akademiske miljø i Tromsø var det stort flertall for å legge Universitetet sør på Tromsøya i tilknytning til Tromsø museum, Forsøksgården på Holt og Åsgård sykehus. Det var ved Holt Johan Steen startet sin rypefarm. Men det var en markant motstander også i det akademiske miljø, nemlig lederen av Statens forsøksgård på Holt, Karl Fjærvoll. Han ville ikke ha Universitetet på Holt og var svært avvisende til forslag om å disponere arealer der til annet enn det som var forsøksgårdens oppgave. Han kjente vi jo. Og han var aldeles umulig.

Du hadde mye å si for Universitetets forhold til Tromsø kommune?

Ja, det hadde jeg. Jeg hadde gått på gymnas sammen med ordfører Kåre Nordgård (Arbeiderpartiet, AP). Da hans bror, Arne Nordgård fra Senterpartiet, overtok etter valget i 1975, ble jeg valgt til varaordfører. Det oppsto konflikter da de radikale studentene skulle erobre hele universitetet. En av filosofene som kom, holdt foredrag med tittelen «Vi skal erobre universitetet». Han hadde store deler av miljøet med seg.

Vår viktigste oppgave var å skaffe lærere og lokaler. Det var det vi måtte konsentrerte oss om. Det var ikke alltid like lett å finne medspillere i kommunen. Vi trengte boliger til lærere i alle kategorier og til andre ansatte. Jeg var stadig i kontakt med den kommunale ledelse for å få fortgang i boligbygginga. Som sjef for Boligbyggelaget satt den tidligere AP-ordføreren Victor Robertsen.

Da det skulle ansettes en rådmann i Tromsø, ringte ordfører Kåre Nordgård til meg og fortalte at han hadde hørt rykter om at jeg ville søke denne stillingen. Han ringte for å fortelle meg at han hadde funnet rådmannskandidaten han var ute etter, nemlig Tor Kaasen. Kåre Nordgård og jeg samarbeidet godt, vi var aldri uvenner. Men han var jo en utrolig sta og egenrådig person.

Egentlig fikk vi veldig lite støtte og drahjelp fra kommunen i arbeidet med å stable et universitet på beina. Sentrale byråkrater så vel som politikere hørte mer på en opinion som kunne hevde at nå kommer Universitetet og skal rane til seg alt. Vanlige tromsøværingar får ikke tomter, fordi universitetsansatte får særbehandling.

Det virket nok provoserende at vi fikk oppført litt eksklusive boliger til professorene. Så hadde vi Vesterli, der det måtte eksproprieres til

boligtomter. I utgangspunktet var 30 tomter avsatt til universitetsansatte. Men da reiste kommunen bust og sa at vi maksimum kunne få 10. Vi klarte likevel å krangle til oss noen ekstra tomter. Og fortsatt bor det universitetsfolk der som bygde i Vesterlia rundt midten av 70-tallet. Det er ingen tvil om dette var vellykket. Så fikk vi 15 tomter borte på Hungeren. Der forsøkte ikke kommunen å ta noen. Staten bygde husene til utleie for universitetsfolk. Mange av disse ble permanente beboere som har overtatt husene fra staten. Men det aller største behovet skulle dekkes i Kroken med 100 tomter og 100 leiligheter. Da dette ble kjent, utløste det den store aggresjonen fra andre i befolkningen som sto i tomte- og boligkøer. De som ikke fikk tomter, fikk heller ikke leiligheter. Det var ikke blitt bygd noe boliger. Robertsen hadde ikke turt å sette i verk utbygging før Universitetet hadde lovet å kjøpe alle sammen.

Men på byggesida var utvilsomt det store kuppet vårt Teoribygget, som måtte stå ferdig til det første kullet med medisinerstudenter, som startet høsten 1972. Det ville nemlig være helt umulig, sa mange. Det var en laboratoriebygning, et svært avansert bygg. Medisin skulle starte der. Det var jo medisinenes redning at de med en gang i 1972 kunne gå rett inn i dette bygget og etablere seg. Bygget var reist med basis i en ti års kontrakt med kommunen. Statens bygge- og eiendomsdirektorat hadde til å begynne med store motforestillinger. Dette var et komplisert prosjekt. Men mot alle odds ble det altså ferdigstilt i 1972. Samme høst foretok kong Olav den høytidelige åpning av Universitetet i Tromsø i Domkirken. Vi oppdaget i siste liten at kirka ikke kunne brukes til annet enn kirkelige handlinger uten at det var gitt spesiell tillatelse på sentralt hold til å omgjøre kirka til auditorium.

Du legger stor vekt på verdien av gode støttespillere i det sentrale Norge.

Det var svært viktig. Et eksempel: I startfasen hadde vi opprettet to professorater i anatomi og patologi. Og vi fikk fire interesserte på besøk for å se på forholdene, men så var det slik at ingen av dem ville komme uten at alle fire kom. Da var det godt å ha en fleksibel departementsadministrasjon som gjorde det som måtte gjøres for å kunne tilsette alle fire. Det gjorde vi, og sikret oss folk som Stalsberg, Seljelid og Jørgensen. Det er folk som er her ennå. Den fjerde var Kjelsberg Osen fra Alta. Hun ble bare i 2-3 år fordi hun var gift med en mann som ikke fikk jobb her. Det var vanskelig nok å få innvilget ektefellens søknad om permisjon fra Luftfartsdirektoratet. Til slutt ba jeg om et møte med luftfartsdirektør Erik Willoch. Ifølge avtale stilte jeg på hans kontor kl. 09.15. Han dukket ikke opp før kl. 1030. Noe så forskrekkelig. Men jeg ble da bedt inn omsider, og det kom kaffe på bordet til han. Jeg satt og så på at han drakk kaffe og nøt sin sigar. Så sa jeg det, at vi hadde håp om at han

skulle se på om søknaden om permisjon som han hadde avslått, kunne tas opp på nytt. Jeg viste til et dokument fra regjeringen som oppfordret alle politiske partier og departement om å stille opp for og bistå Universitetet i Tromsø. Men Willoch bøyde seg ikke. Så jeg sa at jeg ville kontakte samferdselsministeren. Og det ordnet seg med permisjonen.

Var det problemfylt å være høyremann og direktør for det røde universitet?

At jeg var innom i politikken, var egentlig en misforståelse. Utfordringen var å holde seg utenfor politikken. Men noen foreslo meg. Jeg satt da i en toårs-periode som varaordfører. Var enige om at vi skulle dele på det, at Arne Nordgård, SP, skulle være ordfører i to år, og så skulle jeg overta de neste to. Men da de første to årene var gått og det skulle velges på nytt, så sa Senterpartiet at de gjerne ville ha Arne fortsatt. De mente han gjorde en god jobb. Forhåndsavtalen vi hadde, var tydeligvis glemt. Det endte med en avstemning mellom Arne Nordgård, Helge Jacobsen fra Arbeiderpartiet og meg som resulterte i at Helge Jacobsen ble valgt til ordfører.

Strid om renholdsrutiner?

Et interessant tilfelle var reaksjonen mot nye renholdsrutiner. Det kom nemlig regler fra renholdernes fagforbund om at de skulle vaske på dagtid. Da sa jeg til Jan Larsen at det er greit, bare sett dette i verk. Men dette utløste et svare spektakkel med demonstrasjonstog og det hele. Vi hadde ikke spurt renholderne om hva de mente. Og de ville vaske om kvelden. For flere av dem var dette ekstrajobb. De gikk i demonstrasjonstog mot universitetsledelsen.

Peter Hjort satte stillingen inn på å få studentenes støtte?

I ettertid er det lett å forstå studentenes handling. Det ble et spenningsforhold mellom Hjort og studentene, og deres argumentasjon var saklig sett ganske fornuftig. Peter Hjort var litt fortvilt, han hadde jo en svært radikal sønn blant disse studentene. Det gjorde det nok vanskelig for faren. Men det ble en veldig flott gutt av han. Han var jo medlem og ble senere leder av Handikapforbundet.

Du var vel kvalifisert for å være universitetsdirektør?

De som satt i styrene, så at jeg hadde innsikt i problemer som de selv kanskje aldri hadde vært borti. De ga meg alltid støtte. Dessuten var det ingen som etter hvert kunne så mye om så mange av fagene ved Universitetet som jeg. Jeg kunne riktignok ingenting skikkelig grundig om et spesielt område, men jeg kunne litt om alt.

Min grundige kjennskap til Tromsø og Troms hadde også stor betydning. Det gjorde at jeg fikk støtte på alle kanter. Eksempelvis hadde jeg full politisk støtte i fylkeskommunen. Jeg hadde et godt samarbeid med fylkesmannen, Kristian Haug, som var en dyktig jurist og administrator. Haug hadde dessuten en fenomenal politisk teft, selv om han aldri var politiker. Jeg lærte enormt mye av han.

Er du glad for at du tok på deg jobben som universitetsdirektør?

Ja, det er jeg. Det første året var rett nok grusomt. Jeg reiste fra Tromsø klokka fem om morran. Og så var det møter i Oslo den dagen, og så var det hjem klokka 12 på kvelden. Da gikk det en lang stund fra fire om morran til to på natta.

Jeg er litt stolt over at vår datter ble professor og doktor juris ved dette Universitetet. Studiene gjorde hun ferdig i Oslo. Så kom hun tilbake hit. Hun ble den andre jussprofessoren ved Universitetet. Jens E. Skoghøy, som var den første, ble kalt for Kjepphøy.

Synes du det har gått bra med Universitetet i Tromsø?

Ja, jeg må jo si det. Det har gått mer enn bra, det har vært helt eventyrlig. Når Hjort og jeg møtes, som vi gjør ganske ofte, så lurar vi jo på om det er sant det vi nå ser. Jeg mener at det er Hjort som har hovedfortjenesten for det som er oppnådd. Særlig gjelder dette rekruttering av fagfolk. Det var hans person og personlighet som gjorde at folk kom. Flere av de som kom, motiverte andre til å søke seg til Tromsø. Arne Nordøy var Peter Hjorts kollega på Rikshospitalet. I likhet med de andre medisinerne kjente de Peter Hjort og visste at å komme sammen med han innebar at det var orden på sakene. Jeg hadde jo sagt da han ba meg om å søke direktørstillingen, at jeg hadde ikke særlige kunnskaper om universitet. Til det sa han at jeg kunne administrasjon, og det var det de hadde bruk for. Vi hadde et fenomenalt samarbeid.

I motsetning til kortvarige opphold nordpå, som hadde vært mønsteret for embetsmenn i Nord-Norge, skulle det vise seg at en betydelig andel av de forskerne som begynte i stillinger ved Universitetet i Tromsø, har slått seg ned på permanent basis. De kom hit med barn og familie, og begge ektefellene fikk gjerne jobb. Det var et godt arbeidsmarked. Og Universitetet kunne tilby økonomiske vilkår som gikk langt utover det de andre universitetene kunne. Dessuten var utsiktene til å bli professor utvilsomt best i Tromsø. Vi fikk fantastisk med midler i oppbyggingsfasen. Så gjorde vi det kuppet med å få tak i en så god leder av bygningsadministrasjonen og utbyggingsetableringa som Unni Grøneng.

Unni var også dyktig med økonomistyring, for hun hadde alltid et par millioner i reserve når et prosjektet var avsluttet. Disse midlene kunne hun så legge inn i det neste prosjektet, som hun dermed kunne gå i gang med før hun hadde fått det godkjent. Det har ikke forekommet en overskridelse på byggearbeidene, det er enestående. Som universitetsdirektør var jeg ansvarlig for helheten, men jeg hadde sentrale medarbeidere som jeg kunne stole på. Jeg måtte bare passe på ikke å blande meg inn i deres områder. Det var jo det samme med Jan Larsen også, som var en stødig kar. At han ikke rakk opp etter Harald Overvaag, skyldtes at han var for nær pensjonsalderen.

Så ble du politimester i Oslo.

Den store læreprosessen hadde jeg nok de første årene som fylkeskontorsjef hos fylkesmann Haug, for der hadde jeg en svært fri og uavhengig stilling og styrte lensmannsetaten og alle kommunenes ulike virksomheter. Fylkesmannsembetet var også et viktig kontrollorgan.

Da politimesterjobben i Oslo ble aktuell, sa jeg at skal du bli en god mester, må du ha avlagt en svenneprøve. Og svenneprøven for meg var utvilsomt stillingen som universitetsdirektør i Tromsø. Der skulle jeg møte hele gruppen av radikale sekstiåttre og forholde meg til statlig, fylkeskommunalt og kommunalt byråkrati. Samtidig betinget jobben også omfattende kontakt med politikere på ulike nivå. Det er ingen grunn til å legge skjul på, og jeg gjentar det gjerne, at vi på Universitetet måtte slite mye for å møte nødvendig velvilje og forståelse i vertskommunen Tromsø. Men etter hvert har jo folk sett hva Universitetet betyr for byen og landsdelen. Så jeg tror det går helt fint nå.

Sjefsinspektør for politisaker i Justisdepartementet, Singsås, hadde jeg kjent helt siden vi var politikonstabler sammen i Bærum. Han ringte meg og spurte om jeg ikke kunne tenke meg å søke politimesterjobben i Bærum, som var ledig. Jeg svarte at hvis jeg skulle ha en politimesterjobb nå, måtte det være i Oslo. Singsås var en nær venn av justisminister Mona Røkke. Så da hun hørte dette, ringte hun meg og spurte om jeg hadde lyst til å bli politimester i Oslo. Willoch var statsminister og gjorde nok sitt for at tilsettingsprosessen gikk raskt og at jeg fikk stillingen.

Det var ganske tøft i begynnelsen. Det hadde tross alt gått 28 år siden jeg sluttet i politiet. Min forgjenger i Oslo hadde vært et ni til firemenneske. Men politimester er en heldøgnstilling. Det var det jeg var vant til og det jeg likte. Når det var ett eller annet og jeg ble oppringt, reiste jeg ut, eller så slo jeg på politiradioen. Jeg kunne følge med hva på som foregikk. Jeg ble fort kjent, for jeg var jo ute og møtte mine folk

ute i felten. Kunne navnene på ett par hundre av politifolkene. Det er viktig når du er leder av en organisasjon, at du kjenner de ansatte.

Politimesterjobben var svært forskjellig fra direktørstillingen på Universitetet. På Universitetet handlet det om forvaltning og administrasjon og om utvikling av en institusjon for landsdelen. Det var virkelig spennende, og vi fikk gode og lojale folk som Jan Larsen. Og der lærte man jo enormt. Så kom jeg altså tilbake til mitt barndomsyrke 28 år etter at jeg sluttet i politiet. Det skar seg jo med fagforeningen ganske snart. Det varte et par år før det ble avslørt hva som foregikk. Men jeg kom etter hvert i god dialog med menneskene. De hadde hørt om et spøkelse da, Jern-Willy. Men vi fikk en flott relasjon. Og etter hvert kom fagforeningen også på banen og viste at det ikke nyttet uten å være innstilt på utvikling og forbedring. Det sier seg selv at det er en viktig og sentral oppgave, å sitte som sjef for landets største politikorps.